

Fallet med silvermyntet

En gratis detektivgåta med runor och vikingar för åk 4–6 – av barnboksförfattaren Pia Sveadotter

10–12 år

åk 4–6

20–30 min

en lektion

3–4 elever

per grupp

Utskrivbart

inga förkunskaper

SÅ GÖR NI

1. Läs berättelsen (sida 2) högt för klassen.
2. Klipp ut ledtrådkorten (sida 3) i förväg – ett set per grupp, plus runnyckeln (sida 4).
3. Grupperna lägger korten i tidsordning och löser arbetsbladet.
4. Grupperna berättar hur de tänkte.
5. Läs upplösningen (sida 5) högt.

ELEVERNA TRÄNAR

- läsförståelse – att hitta det viktiga i en text
- att skilja det man vet från det man tror
- att ordna händelser i tid
- att samarbeta och motivera sina svar
- runor och vikingatid, på ett lekfullt sätt

NPF-TIPS – SÅ BLIR FALLET TILLGÄNGLIGT FÖR ALLA

- **En ledtråd i taget:** Dela ut korten ett och ett till elever som lätt blir överväldigade.
- **Alla sätt att delta räknas:** Eleverna får berätta, peka, rita eller skriva stödord. Ingen behöver läsa högt.
- **Gör tiden synlig:** Låt grupperna lägga korten på en tidslinje på bänken (13.00 → 16.00).
- **Runorna är en egen uppgift:** Den som behöver en paus från text kan börja med runkoden.

Gillade klassen fallet? Då väntar ett större mysterium.

I **Deckarverkstad – Fyra sätt att tänka** (90 min, åk 4–6) kommer jag till er skola. Klassen blir ett utredarteam med tidsuppgifter, vittnesmål – och en falsk ledtråd att avslöja. Vi tänker SÄKERT – MÖJLIGT – ÖPPET, precis som Emma, Mia, Finn och Jonas.

Läs mer och boka: pia-sveadotter.com/for-skolor →

Fallet med silvermyntet

Det var torsdag morgon. I skolbiblioteket pågick en utställning om vikingarna i Västergötland. Mitt i en låst glasmonter hade ett riktigt silvermynt från vikingatiden legat på en blå sammetsduk. Hembygdsföreningen hade lånat ut det till skolan i en vecka.

Nu var duken tom.

”Montern var låst när jag kom”, sa bibliotekarien Lena. ”Jag låste upp den klockan fem i åtta. Då var myntet borta. Det enda som låg där var den här.”

Hon höll upp en liten lapp av orange papper. Den var full av raka, spetsiga tecken.

”Runor!” sa Finn. ”Det är en vikingaförbannelse. Jag visste det.”

”Eller ett meddelande”, sa Jonas och tog ett foto av lappen.

Emma slog upp sitt anteckningsblock. ”Vi börjar från början. När såg någon myntet senast? Och vem kunde öppna montern?”

Mia sa ingenting. Hon stod vid väggen och tittade på en stor affisch om utställningen. Den var orange och inte riktigt färdig. Någon hade ritat myntets framsida med blyerts, noggrant och fint. Bredvid fanns en tom cirkel där baksidan skulle vara. Längst ner till höger saknades ett litet hörn av affischen.

”Alva i 6A gör affischen”, sa Lena. ”Hon har suttit här flera eftermiddagar.”

Lena hämtade nyckellistan. Vaktmästaren Bengt kom in med sin verktygslåda och berättade vad han hade gjort i går. Jonas hittade ett kvitto från återlämningsautomaten i papperskorgen.

”Sju ledtrådar”, sa Emma till slut och lade ut dem på bordet. ”Någon av dem berättar sanningen om myntet.”

Finn tittade på runlappen igen. ”Om det inte är en förbannelse, vad är det då?”

Nu är det er tur, detektiver! Titta på ledtrådarna och lös fallet.

Ledtrådarna

SÅ ANVÄNDER NI KORTEN

Varje kort är något som detektiverna har hittat: ett foto, en lista, en lapp, ett vittnesmål, ett kvitto och runlappen. **1.** Läs korten i gruppen, ett i taget. **2.** Lägg dem i tidsordning på bänken. **3.** Fråga er vid varje kort: Vad visar det? Vem handlar det om?

✂ Läraren klipper ut korten i förväg – ett set per grupp

ALVAS FOTO

1

Alva i 6A fotograferade montern till sin affisch.

Myntet ligger kvar. Fotot visar bara myntets framsida.

NYCKELLISTAN

2

Vem har lånat nyckeln till montern?

Onsdag 13.50–14.05 · Lena – dammade montern

Onsdag 15.30–15.45 · Bengt – bytte lampa

Torsdag 07.55 · Lena

LAPPEN PÅ PERSONALRUMMET

3

PERSONALMÖTE

Onsdag kl. 15.15–16.30

Alla lärare och bibliotekarien Lena ska vara med.

(Lena var på mötet hela tiden. Det har rektorn bekräftat.)

BENGTS BERÄTTELSE

4

”Jag låste upp montern halv fyra och skruvade ur den trasiga lampan. Klockan 15.35 gick jag till förrådet efter en ny. Montern stod **olåst** tills jag kom tillbaka 15.40. En pojke vid automaten gick ut samtidigt som jag. En tjej med en stor orange affisch satt kvar vid bordet. Jag tittade inte efter myntet – lampan var ju släckt.”

KVITTOT

5

ÅTERLÄMNINGSAUTOMATEN

Låntagare: Noah, 4B

Bok: Rymdpiraterna

Återlämnad: onsdag 15.31

RUNLAPPEN

6

Låg i montern på torsdagsmorgonen. Ett hörn av orange papper, en kant är **ojämn** – som om det rivits av från något större. Skrivet med blyerts:

| · B | I M S F I M t
 ↑ | I I B F < F · | · M x R X x t

Ledtråd 7 – runnyckeln – finns på nästa sida.

Knäck runkoden

7 • RUNNYCKELN (från Alvas runbok i biblioteket)

Varje runa står för en bokstav. Tecknet · betyder mellanslag.

 A	 B	 D	 E	 F	 G	 H	 I
 K	 L	 M	 N	 O	 R	 S	 T
 U	 V						

Arbetsblad • Detektivernas frågor

1. Mellan vilka klockslag försvann myntet? Vilka ledtrådar visar det?

2. Lena, Bengt och Noah – vem kan ni utesluta, och varför?

3. Vad står det på runlappen?

4. Vem tror ni skrev lappen? Hitta minst två ledtrådar som visar det.

5. Varför lånade personen myntet? (Tips: jämför fotot med affischen i berättelsen.)

6. Sortera era ledtrådar: Vad vet ni **SÄKERT**? Vad är **MÖJLIGT**? Vad är fortfarande **ÖPPET**?

Facit och upplösning

1. När? Myntet låg kvar kl. 15.10 (kort 1). Efter det var montern låst – utom när Bengt hade nyckeln. Montern stod olåst och ensam **mellan 15.35 och 15.40** (kort 2 och 4).

2. Vem kan uteslutas? **Lena** satt på personalmöte från 15.15 och hade inte nyckeln (kort 2 och 3). **Noah** lämnade boken 15.31 och gick ut samtidigt som Bengt, alltså innan montern stod ensam (kort 4 och 5). **Bengt** hade möjlighet, men lappen pekar på någon annan.

3. Runlappen: "I BILDSALEN – TILLBAKA I MORGON."

4. Vem? Alva. Hon satt kvar ensam när montern var olåst (kort 4). Lappen är ett avrivet hörn av orange papper – och det saknas ett hörn på hennes orange affisch (kort 6 och berättelsen). Runnyckeln kommer från hennes runbok (kort 7).

5. Varför? Fotot visar bara myntets framsida (kort 1). På affischen saknas baksidan. Alva behövde se baksidan för att kunna rita den.

6. Säkert – möjligt – öppet: Säkert: myntet försvann 15.35–15.40, och lappen är rivd ur något orange. Möjligt: Alva eller Bengt. Öppet: var myntet är nu. Prata om att en ledtråd inte automatiskt är ett bevis – först i bildsalen blir det säkert. *Samtal efteråt:* Vad hade Alva kunnat göra i stället?

Upplösningen • Läs högt

Detektiverna gick raka vägen till bildsalen. På Alvas bänk stod en liten ask. I asken låg silvermyntet – och bredvid låg en teckning av myntets baksida, så noggrann att man kunde se varje liten skråra.

Alva blev röd om kinderna. "Jag ville bara rita baksidan", sa hon. "Fotot visade ju bara framsidan. Montern stod öppen, och jag tänkte lämna tillbaka myntet innan någon märkte något. Därför skrev jag lappen. Med runor, så att det skulle passa till utställningen."

Lena suckade, men hon log också. "Myntet är hembygdsföreningens. Nästa gång frågar du först – då hjälper jag dig."

"Och då slipper vi tro att det är en förbannelse", sa Finn.

Samma eftermiddag låg myntet tillbaka på den blå duken. Och på affischen fanns nu båda sidorna.

Fler fall med Emma, Mia, Jonas och Finn

Varje vecka finns ett nytt gratis fall på pia-sveadotter.com/veckans-fall. I

Deckarverkstad – Fyra sätt att tänka löser klassen ett större mysterium tillsammans med mig, 90 minuter för åk 4–6.

Boka Deckarverkstad: pia-sveadotter.com/for-skolor →